І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740
Тел. з Ню Йорку: BArcly 7-4125

РІК LXVII. Ч. 111. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 11-го ЧЕРВНЯ (JUNE) 1960 ЦЕНТІВ 12 CENTS No. 111. VOL. LXVII.

НІКСОН ВИКЛИКАЄ РОКЕФЕЛЛЕРА НА ПУБЛІЧНУ ДИСКУСІЮ

РОКЕФЕЛЛЕР ЗАЯВИВ, ЩО ДЕБАТУВАТИМЕ З НІКСОНОМ АЖ ПІСЛЯ ТОГО, ЯК ВІН ВИЯВИТЬ СВОЮ ПРОГРАМУ

Ричард М. Ніксон

Кемден, Н. Дж. — Віце-президент Ричард М. Ніксон прибув сюди 9-го червня ц. р. на прийняття в пошану нововибраного республіканського конгресмена Вільяма Т. Кегілла. Перед цим прийняттям Ніксон відбув 55-мінутову пресову конференцію, в якій запросткував нюйоркському губернаторові Нелсонові А. Рокефеллерові публічні дебати в справі тих всіх закидів, які Рокефеллер поробив республіканському урядові і віце-президентові за те, що досі не виявив своєї програми, хоч є чоловим кандидатом республіканців. Ніксон сказав, що він впродовж останніх п'ятох місяців вже кілька разів основно обговорював головні проблеми внутрішньої і закордонної політики ЗДА, і робив це докладніше від нюйоркського губернатора. В заявах Ніксона пробивалася легка іронія про критику Рокефеллера. Віце-президент сказав, що вкінці Рокефеллер виявив готовість кандидувати на президента, і як такий він повинен прийняти виклик на публічну дискусію. Але Рокефеллер заявив увечорі 9-го червня, що він радо буде інтервюером Ніксона на телевізії або радіо, щоб допомогти віце-президентові виявити окремі пункти його програми, але сказав, що це зможе зробити аж тоді, коли перед тим Ніксон виявить свою програму. Губернатор додав, що дотеперішні заяви Ніксона про різні проблеми не є досить ясні, і тому він, Рокефеллер, вимагав, щоб Ніксон їх докладніше з'ясував. На запит журналіста про становище Рокефеллера в справі відмовлення від кандидатури на віце-президента, Ніксон відповів, що він від себе запевняє Рокефеллера, що не буде змушувати його бути віце-президентським кандидатом. Ніксон обороняв політику уряду Айзенгавера, яку критикував Рокефеллер 8-го червня. Віце-президент обороняв оборонну програму уряду та урядовий законопроєкт про допомогу шкільництву й інші пункти урядової програми. Ніксон заявив, що президент Айзенгавер не бачив тексту заяви Рокефеллера, коли з ним сидів в Білому Домі 8-го червня, і довідався про її зміст аж після того, як вона появилася в Ню Йорку. Ніксон обговорював заву Рокефеллера з Президентом перед відлетом до Кемдену, але відмовився сказати, як зареагував на неї Айзенгавер.

Президент Айзенгавер обговорював виступ Рокефеллера на конференції з республіканськими конгресовими провідниками. Провідник республіканців в Сенаті сен. Еверет М. Дірксен сказав журналістам, що Президент не був „виведений з рівноваги", бо він ніколи цього не робить. Але Айзенгавер переконаний в тому, що всі ті, які є з відповідальні за оборону країни, „добре виконують свою працю для нашої безпеки". Рокефеллер має право критикувати уряд. Голова Крайового Республіканського Комітету сенатор Трастон Б. Мортон заявив, що він тепер зрозумів, що Рокефеллер хоче бути найменованим на президентського кандидата. Але ж нюйоркський губернатор заатакував висліди праці уряду президента Айзенгавера, і тому на думку Мортона Рокефеллер не може бути „прапороносцем" Республіканської партії. Сенатор Мортон гадає, що віце-президент Ніксон під час 13-річного членства в Конгресі часто говорив про свою програму, і всі знають про його погляди. Мортон не думає, щоб Рокефеллерова критика пошкодила партії в цьогорічних виборох, хоч думки Рокефеллера збігаються з критикою демократів. Провідник республіканців в Палаті Репрезентантів конгресмен А. Чарлз Галлек казав, що Президент вірить в те, що оборонні заходи ЗДА є вистачальні на теперішню пору. Пресовий секретар Ніксона Герберт Дж. Кляйн заявив, що віце-президент відбув коло 50 пресових конференцій, в яких порушував всі важливі проблеми, з'ясовуючи свою програму. Нюйоркський стейт має 25 республіканських конгресменів, з яких 24 були присутні на республіканському прийнятті в Трої, Н. Дж. і 23 з них заявились за підтриманням Ніксона. Навіть давній щирий прихильник Рокефеллера конгресмен Стайвезант Вейнврайт із Лонг Айленду перейшов до табору Ніксона. Демократи вдоволені з того непорозуміння в республіканській родині. Сенатор Линдон Б. Джансон сказав, що виступ Рокефеллера виявив, що „республіканський слон ще трохи живе", а сен. Вільям Проксмаєр хвалить виступ Рокефеллера і каже, що варта його втягнути до конгресового рекорду.

12-го липня Президент відлітає в подорож по Азії

Вашингтон. — З Білого Дому повідомлють, що президент Айзенгавер перед своїм відлетом в подорож до Азії складе окрему заяву в цій справі. Це мало б статися в суботу 11-го червня, але досі ще немає певного рішення. Білий Дім вже подав подробиці президентової подорожі, яка почнеться 12-го червня, а закінчиться аж 26-го червня. Президент відвідає 4 східньо-азійські держави Філіппіни, Тайван, Японію і Південну Корею. Амбасадори Філіппін генерал бриґади Карльос П. Ромульо і Південної Кореї генерал Чунґ Іл Квон заявили, що їхні країни сердечну овацію вітатимуть американського Президента. Генерал Ромульо відлетів до Філіппін, щоб бути присутнім при підготовці до того парадного прийняття Айзенгавера. Білий Дім подав такий календарець Президентової поїздки. 12-го червня Президент відлетить із Вашингтону і перебуде той день на Алясці, де і переночує. 13-го червня Президент буде на острові Вейк, а 14-го прибуде до Філіппін до Манілі, де буде до 16-го червня, коли кружляком „Ст. Пол" відпливе на Тайван (Формозу). 18-го червня кружляк прибуде до Тайпей, і Президент гелікоптером переїде до Тайвану. Подробиці про побут Айзенгавера на Тайвані, в Окінаві, Японії і в Південній Кореї подадуть пізніше. 22-го червня Президент має бути вже на Гаваях, а 26-го червня Айзенгавер має бути вже у Вашингтоні.

ЗДА не дадуть себе випередити совєтській економіці — заявляє дорадник Президента

Ню Йорк. — Окремий асистент Президента в економічних справах В. Аллен Валліс, промовляючи на зборах двох соток виконних директорів журналістів - фінансистів в готелі Валдорф-Асторія, заявив, що совєтська економіка не зможе наздогнати і перегнати господарство ЗДА, які тепер мають домінуючу перевагу над СССР і в загальній продукції і в тому, скільки консумації припадає на окрему особу в різних промислах. Валліс говорив про життєву стопу в цій країні і порівнював її з тим станом, який є в СССР, і твердив, що треба ще численних років, щоб комуністична Москва могла зрівнятися з тими оселями в ділянці добробуту, серед якого живе населення цієї країни. На цих зборах признали дві нагороди, одну підприємцеві і другу журналістові-фінансистові за те, що вони причинилися „до кращого розуміння громадянством вільних підприємств для розвитку економіки".

Палатна підкомісія зменшила допомогу закордонові на 800 мільйонів

Вашингтон. — Вюджетова підкомісія Палати Репрезентантів затвердила пропозицію зредукувати вимагану през. Айзенгавером суму допомоги для закордону на яких 800 мільйонів долярів. Ця підкомісія, що складається із 12 членів і що її очолює конгресмен Отто Е. Пассман, буде рекомендувати всього 3,384,500,000 дол. на програму допомоги закордонові у фіскальному році, що починається вже 1 липня 1960 р. Зменшення бюджетової суми на допомогу закордонові мотивують члени підкомісії конечністю обмежити розтратність у здійснюванні цієї програми, бо були випадки, що деякі з союзних країн одержували від ЗДА у двічі більше турбомоторових літаків, як вони мали вишколених для ведення їх пілотів. Ще інша країна, яка мала всього 30 вишколених танкістів, одержала від ЗДА 255 танків. Виявлено всі ці недоліки у програмі закордонної допомоги під час переслухань, відбутих з початком цього тижня. През. Айзенгавер пропонував первісно 4,175,000,000 дол. на допомогу закордонові, але Конгрес зменшив цю суму до 4,086,300,000 дол., а тепер бюджетова підкомісія вимагає дальшої редукції пропонованої і вже затвердженої суми.

Секретар летунства закликає кадетів взоруватися на середньовічних лицарів

Колорадо Спрінґс, Колорадо. — Секретар летунства Доддлі С. Шарп, промовляючи до 223-ох кадетів-летунів, які закінчили в цьому році Летунську академію, сказав, що їм прийдеться перейти бар'єри космічних просторів і, може, дехто з них будуватиме летунські бази на інших планетах, але кодексом їхнього життя будуть моральні закони середньовічного лицарства. Буде велика зміна в способі життя теперішніх кадетів, які, коли знайдуться поза кордонами ЗДА, повинні знати, що вони є „представниками величної і впливової країни під час найкритичнішої доби в історії людства". Колишнє лицарство перейшло до історії, але летунські відзнаки летуна повинні бути для нього тим, чим була золота шпада для середньовічного лицаря, — і ці відзнаки повинні викликати в летунів відвагу, почуття гідности і провідництва.

„Кастро визволив Кубу від ЗДА" — навчають в кубинських школах

Гавана, Куба. — Кореспондент щоденника „Ню Йорк Таймс" Гарт Філліпс повідомляє про те, як на Кубі під режимом прем'єра Фіделя Кастра ширять ненависть до ЗДА між шкільними дітьми і як там „наново пишуть" історію, подібно як це діється в комуністичних державах. Учитель запитав 8-річного хлопця в клясі, що „зробив Хозе Марті", а школяр певно відповів: „Визволив Кубу з-під еспанського панування". Тоді учитель звернувся з запитом до кляси про те, що зробив Фідель Кастро, і дістав таку відповідь: „Фідель Кастро звільнив Кубу від американського панування". Хозе Марті — це кубинський національний герой, але він згинув набагато років перед тим, коли внаслідок американсько-еспанської війни в 1898 році Куба стала незалежною державою. Про цю війну вчать в кубинських школах, що її спровокували американці. Кастро наслідує комуністів і в тому, що вишколює дітей у віці понад 7 років, хотячи з них зробити вояків-оборонців свого режиму.

ЗАКІНЧИВСЯ СТРАЙК АКТОРІВ В НЮ ЙОРКУ

Ню Йорк. — Спілка театральних акторів і Театральна Ліґа в Ню Йорку прийшли до компромісового порозуміння після одноп'ятиденного страйку, так що вистави в 19-ох театрах почнуться вже в понеділок 13-го червня. Три театри ще не є рішені, коли мають почати працю. Заключено новий договір, важний на 4 роки, згідно з яким вперше акторі мають дістати старечі пенсії та збільшені заробітні платні. До закінчення страйку привів комісар праці міста Ню Йорку Гарольд А. Фелікс, який предложив компромісову пропозицію, яку прийняли обидві сторони.

ЯПОНСЬКІ КОМУНІСТИ ДЕМОНСТРУВАЛИ ПЕРЕД ДЖ. ГАГЕРТІ ПРОТИ ВІДВІДИН АЙЗЕНГАВЕРА

Токіо. — В п'ятницю 10 ц. м. (далекосхідного часу) прибув до Японії пресовий секретар президента Айзенгавера Джеймс Гагерті, який приготовляє відвідини Президента на Філіппінах, в Південній Кореї, на Формозі (Тайвані) і в Японії і задля узгіднення подробиць цих відвідин прилетів до Токіо. Одностисячна юрба японських комуністів і соціялістів з ними соціялістів обскочила авто, в якому сиділи американський амбасадор в Японії Даглес МекАртур мол. і Джеймс Гагерті і впродовж години викрикувала антиамериканські гасла, демонструючи проти відвідин президента Айзенгавера, заповідженних на 19 ц. м. Щойно сильні відділи поліції звільнили американців і перевезли їх до центру Токіо гелікоптером. Сталось це коротко після того, як японський прем'єр Нобосуке Кіші запевнив в радіо-телевізійній промові, що японський уряд гарантує повну безпеку президентові Айзенгаверові. Кіші апелював до японського народу стрінути американського президента з прикметною японською гостинністю та запевнив своїх земляків, що Айзенгавер не приїздить до Японії, щоб втручатися у внутрішні японські відносини, а щоб додати блеску святкуванням сторіччя американсько-японських взаємин. Японські комуністи, соціялісти і пацифістичні попленичі відгрожуються, що вживатимуть навіть насильних способів, щоб доказати Айзенгаверові, що він є „небажаним гостем".

На Середньому Сході поправились настрої в користь Заходу

Вашингтон. — Хоч державний переворот в Іраку перетворив ту державу з прозахідної в невтральну із зростом впливів тамошніх комуністів, проте назагал настрої на всьому Середньому Сході в останніх кільканадцятьох місяцях змінились у користь західних держав і на шкоду Совєтів і комуністичного Китаю. До такого висновку дійшла президія Комісії для закордонних зв'язків американського Сенату під проводом сен. Дж. В. Фулбрайта, яка переводила дбайливі студії над середньо-східніми відносинами. Вона приписує ту зміну настроїв частинно терпеливій політиці західніх держав у проводі з Америкою, частинно помилкам Москви й Пейпінгу та частинно таким подіям, як відкриття нових джерел нафти, що зменшують залежність Европи від середньо-східніх держав і кажуть тим державам більше дорожити західніми ринками збуту. Західні впливи впали на найнижчий рівень на Середньому Сході пізньою осінню 1956 року, за англо-французько - ізраїльської інвазії проти Єгипту та почали значно змінюватись в користь Заходу від початку мин. року. Для ізраїльсько - арабських переговорів все ще нема місця, поки існує ривалізація між єгипетським Насcером і іракським Абдуль Карім Кассімом за лідерство в арабському світі, при чому один і другий взаємно переліцитовують себе в демагогії.

Ізраїль не хоче звернути Айхмана Арґентині

Єрусалим. — Ізраїль не хоче задовольнити вимогу Арґентини та не поверне схопленого в Арґентині жидівськими аґентами Адольфа Айхмана, колишнього шефа жидівського відділу в Гештапо винуватить загину коло 6-ти мільйонів жидів. За твердженням західніх обсерваторів в Ізраїлі, коли б навіть ізраїльський уряд хотів піти назустріч вимозі Арґентини, то він не вспів зробити це з уваги на жидівську пулічну опінію. Ізраїльський прем'єр Давід Бен Гуріон буцім-то написав особистого листа в цій справі арґентинському президентові Артуро Фрондізі, але не буде квапитися з офіційною відповіддю на гостру арґентинську ноту протесту проти порушення ізраїльськими аґентами суверенности Арґентини. На знак свого невдоволення, Арґентина відкликала з Тель Авіву свого амбасадора Гарсію Арраса „для консультацій". Не відомо, коли він повернеться до Ізраїлю. Він виїхав, не склавши візити ізраїльському прем'єрові, який під час неприявності Гольди Маєр виконує обов'язки міністра закордонних справ. Жидівська преса сподівається, що Арґентина не зголошуватиме офіційної скарги проти Ізраїлю до Ради Безпеки Об'єднаних Націй. Це була б для Ізраїлю неприємна справа, бо Арґентина автоматично мала б за собою всі південно-американські, арабські та „невтральні" голоси, а мабуть також голоси совєтського бльоку, бо хоч Москва в найширшій мірі стосує методу людоловів, проте назверх — коли це їй вигідно — перфідно ґрає ролю оборониця міжнародного права. Арґентинський уряд ніби не дуже стурбований, що позбувся такого неприємного мешканця, як Адольф Айхман, але йому треба „зберегти обличчя", загрожене внаслідок явного признання Ізраїлем, що Айхмана викрадено з Арґентини.

Організація Американських Держав оскаржує режим Трухілльо в порушенні людських прав

Вашингтон. — Міжамериканський комітет для справ миру, який існує при Організації Американських Держав, оскаржує режим домініканського президента генераліссимуса Рафаеля Леонідаса Трухілльо в „очевидному дуже поширеному порушенні людських прав". Цей комітет впродовж чотирьох місяців досліджував скарги на той режим і прийшов до переконання, що уряд Трухілльо, відмовляючи людських прав, спричинив напруження в районі караїбського моря. За порушення людських прав комітет уважає такі зарядження домініканського уряду: заборону вільних зборів і свободи слова, довільні арештування, жорстоко - нелюдську поведінку з політичними в'язнями та користування терором і застрашуванням, як політичною зброєю. В політичних колах звертають увагу на те, що досі не було подібно гострого засудження режиму якоїнебудь американської латинської держави, бо дотепер комітет не хотів займатися такими дразливими справами, стоячи на засаді, що не треба вмішуватися до внутрішніх справ окремих країн. Але в останньому часі комітет прийшов до переконання, що не вільно ховатися за цю засаду тоді, коли порушення людських прав в якійсь країні причиняється до зросту напруження між іншими державами. В Домініканській Республіці радіо і преса накинулися на ті американські уряди, які підтримують політичних втікачів від режиму Трухілльо.

● **Комуно - польський амбасадор** при Об'єднаних Націях, Єржи Міхаловський (прибране прізвище жидівського адвоката з Варшави) від'їхав з Ню Йорку до Варшави, відкликаний до міністерства закордонних справ, а на його місце іменований дотеперішній його заступник Богдан Левандовський.

АМЕРИКА ПОМАГАЄ ІНДІЇ ЗБРОЇТИСЯ ПРОТИ ПЕЙПІНГУ

Ню Делі. — До Індії вернулась місія, яка впродовж минулого тижня перебувала у Вашингтоні на переговорах про закуп транспортових літаків, протилетунських ракет, гелікоптерів та інших високоякісних предметів транспорту і родів зброї. Ця місія була під проводом індійського віце-міністра (секретаря) військових справ О. Пуллі Реді і щойно з її поворотом подано до преси вістку, що Америка продала Індії 29 транспортових літаків типу Ц-119 т. зв. Літаючих скринь, які вспіли брати вантажу вагою 34.000 фунтів й летіти по 290 миль на годину. Ці великі двомоторові транспортні літаки є продуковані в Америці в Гаґерставні в Меріленді, а кожний з них коштує кругло $500.000. На яких умовах продано Індії ці літаки — не сказано. Індійська місія переговорювала також про закуп протилетунських ракет, вистрілюваних із літаків типу „Сайдвіндер", з великим успіхом застосованих два роки тому в боях з комуно-китайськими літаками над протокою Формози. Індія заінтересована також у спроваджуванні з Америки транспортних гелікоптерів, що можуть летіти у великій висоті. Ці транспортні літаки і гелікоптери потрібні Індії в першу чергу для перекидання військ, зброї і виряду до стаціонованих в прикордонній смузі з комуністичним Китаєм, в Гімалайських горах, індійських військ. Після того, як комуністичний Китай перевів збройну агресію проти Індії, займаючи коло 6.000 квадратних миль в провінції Лятаг і зголошуючи претенсію до 40.000 кв. миль індійської території, Індія посилила темп свого зброєння. До цього часу Індія отягалась з замовленнями зброї в Америці з уваги на свою строгу невтральність, тим паче, що військовим міністром Індії був і все ще є Кришна Менон, лівий соціяліст, який здобув собі погану славу своїми комунофільськими виступами в Об'єднаних Націях. Але під впливом обуреної комуно-китайською агресією індійської публічної опінії індійський уряд почав скріплювати індійські гарнізони у високогірському кордонній смузі з комуністичним Китаєм. З уваги на транспортні труднощі і на брак добрих шляхів в тому обширі, американські транспортні літаки і великі гелікоптери мають для індійської оборони першорядне, ба — вирішне значення. Поза коротким комунікатом ніяких ближчих подробиць про цю трансакцію не подано, але виходить ясно, що ЗДА помагають Індії проти Пейпінгу.

Англія не вірить в реальну можливість атомового роззброєння

Женева. — На 210-му з черги засіданні Женевської конференції роззброєння в минулу середу 8 червня ц. р. англійський представник Девід Ормсбі-Гор перестерігав, щоб „не будувати фальшивих надій і небезпечних ілюзій на плянах атомового роззброєння". Ормсбі-Гор заявив, що „можна знищити атомові бомби, але не можна знищити людського знання". Коли знищення атомової зброї буде переведене без уваги на потрібне збереження рівноваги збройних сил між нинішніми потугами, то воно тільки причинить вибух нової війни. А тоді найдалі до року почнеться нова продукція атомової зброї. — На Женевській конференції почалася дебата над новим совєтським проєктом роззброєння, який на першому місці ставить повне атомове роззброєння із знищенням цілого летунства та підводної і надводної морської фльоти, разом із скеруванням американських заморських баз. Усі здають собі ясно справу, що коли б це сталося, то вільний світ відразу опинився би на ласці-неласці большевиків з їх величезною суходільною армією, при чому нічо не матиме гарантії, чи вони своїх складів атомової зброї не переведуть і не засекречать в комуністичному Китаї. Тому цей новий совєтський проєкт, це новий большевицький трюк, ніхто його проте всі розуміють.

Західня Німеччина устійнює свою закордонну економічну політику

Бонн. — Західньо-німецький міністер економії д-р Людвіг Ергард виїхав до північної Італії, над озеро Комо, де тепер перебуває на відпочинку старий канцлер Аденауер, щоб там вирішити дальшу політику Німеччини в справі конфлікту інтересів між 6-членним господарським бльоком Спільного господарського ринку (Франція, Західня Німеччина, Італія, Бельгія, Голяндія і Люксембурґ) та 7-членною Асоціяцією вільної европейської торгівлі (Англія, Данія, Швеція, Норвеґія, Австрія, Швайцарія і Португалія). Людвіг Ергард буцім-то підтримує американський проєкт перетворення Організації европейської економічної співпраці на Організацію Атлянтійської співпраці з участю ЗДА й Канади, при чому туди належали б також всі вищеназвані західньо - европейські держави, поділені тепер між два господарські бльоки. Зате Аденауер пильно прислуховується до Франції, яка суперничить з Англією в торгівлі на европейському континенті і в заморських країнах. Тому Франція ніби неохоче ставиться до проєкту приступлення Англії до Евратому та Стально-вугільної спільноти 6-х континентально-европейських держав.

В АМЕРИЦІ

● **Президент Айзенгавер** підписав закон, який є першим кроком до того, щоб авта мали такі прилади, які не дозволяли б шоферам випускати з машин шкідливий для людського здоров'я дим із бензини. Закон передбачає видатки на дворічне вивчення цієї проблеми.

● **В стейті Каліфорнії** відбулися правибори, і обидві партії хваляться, що їх виграли. Кандидатом на президента від республіканців був віце - президент Ричард М. Ніксон і він дістав найбільше голосів — 992,844; від демократів виступали два кандидати — губернатор Едмунд Бравн — 909,278 голосев і Джордж МекКлейн — 424,443. Республіканці тішаться, що їх кандидат дістав найбільше голосів, а демократи кажуть, що сума голосів на їхніх кандидатів є більша від республіканської суми, і тому демократи виграють вибори восени.

● **Стейт і місто Ню Йорк** веде боротьбу проти метелика-шкідника дерев так званого джіпсі мот. Цього літа мають виставити коло 16,500 пасток, які своїм кольором і запахом зваблюватимуть до себе ляльки цих метеликів, де вони будуть гинути. Ці метелики пораз перший в 1869 році дісталися до Массачусетс і звідтам поширилися по лісах і деревах в сусідніх стейтах від Ню Йорку до Мейн, де з'їдають листя дерев.

● **Спільний комітет** для редукції неконечних запасів у Вашинґтоні повідомляє, що уряд ЗДА має 7,013,141 карат різних діямантів в вартости $129,938,000. Ці діяманти потрібні до різання різного знаряддя та до інших промислових цілей. Їх вже є доволі, і непотрібно є робити дальші запаси.

● **В Джерзі Сіті, Н. Дж.,** суд оскаржує 49-річну Фею Вассерман та лікарів д-рів Едварда Фабера і Бернарда Каплана, що продавали немовлята тим бездітним батькам, які хотіли їх адоптувати. Лікарі були при пологах матерів у шпиталі, а пані Вассерман знаходила ті подружжя, які за гроші купували немовлята, щоб їх адоптувати. Таким незаконним способом адоптовано 11 немовлят.

У СВІТІ

● **У Києві, в Інституті** експериментальної патології, українські вчені д-р Ростислав Кавецький і д-р Наталія Туркевич переводять від років студії над пов'язанням недуг нервової системи з недугою пістряка (рака). Вони ствердили, напр. що миші, які стали „невротиками" внаслідок застрашування їх несподіваним світлом і дзвінком, куди податливіші на пістряка, як миші цілком здорові. Пише про це Роберт С. Тот в „НЙ Геральд Трибюн" в кореспонденції з Києва.

● **Жидівська преса,** у зв'язку з переслуханням Адольфа Айхмана в Ізраїлі про винищування мадярських жидів за останньої війни, оскаржує англійців, що їхня байдужість спричинилась до смерти кількохсот тисяч жидів. Жид Йоель Бранд прибув в 1944 році до Палестини з пропозицією від Айхмана — викуплення 1,000,000 жидів на 10,000 важких вантажних авт. Англійці арештували Бранда і притримали його чотири місяці в в'язниці, а в міжчасі нацисти винищували по 12,000 жидів денно. Англійський віце - міністер закордонних справ для Середнього Сходу лорд Мойн буцім-то заявив: „Навіщо нам мільйон жидів? Де їх подіти?"

● **Альжирські араби** закидають французькій військовій розвідці, що вона свідомо пофальшувала текст важливої заяви закордонного націоналістичного уряду Альжиру та перевидала з отим фальшивим текстом число арабської газети, друкованої в Тунісії. Французькі військові чинники буцім-то зробили таку штуку на те, щоб вплинути на французького президента де Голя, щоб він загострив свою політику в справі Альжиру, що їм дійсно вдалося.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N. J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917. — authorized July 31, 1918.
Адреса: SVOBODA", P.O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

Загадка Рокефеллера

Промова, що її нюйоркський губернатор Нелсон Рокефеллер виголосив минулої середу 8-го червня ц. р. в стейтовій столиці Олбані на скликаній ним для цієї цілі пресовій конференції — дуже добра своїм змістом і стилістичною формою. У цій промові він ствердив, що ввесь світ, зокрема ЗДА, знаходяться на закруті історії, і що кінець урядування Д. Д. Айзенгавера — це кінець історичного періоду, після якого має початися новий період, з новими людьми, новими ідеями і концепціями. Тому, Рокефеллер закликає провідного кандидата Республіканської партії, Ричарда Ніксона, щоб він виявив свою конструктивну програму ще перед партійною конвенцією, яка відбудеться 25-го липня ц. р. в Шикаґо. З свого боку Рокефеллер з'ясував своє становище до цілого ряду актуальних справ, ставляючи на перше місце потребу підвищення стану оборонної здатности Америки. Коли поодинокі його думки дискусійні, то, наприклад, безперечною сумною правдою є ствердження, що нині Америка і цілий вільний світ у відношенні до Совєтів слабші, ніж були 15 років тому після закінчення останньої війни. Він має рацію, що „сила починається від правди", що „час вимагає ясної мови" і що „теперішня ставка є ставкою високої історичної міри".

Проте, добра промова Нелсона Рокефеллера викликає збентеження причинами і ціллю її виголошення. Як одностайно стверджують найчільніші американські коментатори, це було проголошення кандидатури Нелсона Рокефеллера у цьогорічних президентських виборах. Здивування викликає тактика Рокефеллера: спершу він мовчав і відмовлявся казати, чи буде кандидувати; потім відбув інформаційну подорож по Америці, у вислідi якої рішуче заявив, що не кандидуватиме і навіть не поїде на Республіканську конвенцію; недавно признав, що „з приємністю" прийме кандидатуру, якщо та конвенція йому її „накине"; врешті тепер виступив із одвертою критикою республіканської адміністрації.

Ця зигзагуватість поведінки Нелсона Рокефеллера не подобається багатьом видатним республіканцям. Вони звертають увагу на те, що впродовж шістьох тижнів, які ділять нас від республіканської конвенції, не вдасться послабити впливи Ричарда Ніксона аж так, щоб можна було провалити його кандидатуру в користь кандидатури Рокефеллера. Отож теперішня кампанія Рокефеллера може тільки послабити Республіканську партію несподіваним розбурханням внутрішнього спору. Якщо, всупереч отим зусиллям Рокефеллера, конвенція таки призначить Ніксона і Ніксон програє вибори — то вину припишуть головно Рокефеллереві, і він втратить шанси дістати призначення в 1964 році. Коли чотири роки тому Геролд Стассен пробував був перешкодити номінації Ніксона на віцепрезидента, він страшенно пошкодив своїй власній кар'єрі. Невже Рокефеллер цього не знає? Невже він настільки очарований міражем Білого Дому, що втратив почуття реалізму?

Треба тільки сподіватися, що виклик Рокефеллера спричинить дійсно конструктивне з'ясування становища Республіканської партії до проблем нинішнього історичного часу, виразніше і чіткіше, як тільки формальна платформа, прийнята партійною конвенцією. Це була б найбільша користь того виступу губернатора. Коли ж цей його виступ, замість конструктивної користи, приніс би лише спори і замішання, то краще, якби його зовсім не було.

Шоста колона

Це, мобуть, під час останньої громадянської війни в Еспанії створено поняття „п'ятої колони", коли генерал, запитаний про командувані ним військові сили в наступі на укріплене місто, заявив: „Я маю тільки чотири колони тут, але я маю ще найважливішу п'яту колону в самому місті, яка й запевнить мені перемогу".

Від того часу це поняття прийнялось саме на означення тієї невидної, але всюдисущої ворожої „п'ятої колони", що своєю підривною акцією в мурах кожної фортеці-нації намагається послабити відпорність народу, приспати його чуйність, приготовити ґрунт для його поразки. Монополь на цю „п'яту колону" в сьогоднішніх часах має агресивно - імперіялістична Московія, що змагає до заволодіння над світом саме при видатній, а в багатьох випадках рішальній допомозі своїх комуністичних п'ятих колон.

Але, існує ще одна, можна б сказати „шоста колона", яка може й не мати будь-якого зв'язку з комуністичним інтернаціоналом та його головною квартирою в Москві, але яка тим не менше виконує функції „п'ятої колони", допоміжної сили для ворога.

Прикладом такої „шостої колони", що не з безпосереднього бажання допомогти ворогові виконує свою підривну роботу і нею все ж таки ворогові допомагає, може послужити активність білоросійської єдинонеділимської еміґрації, єдиним бажанням якої є, здається, завернути колесо історії і замість теперішнього червоного прапору на збудованою розбоєм і насильством російською імперіяльною тюрмою народів завісити свій білий прапор. У здоровій голові прямо не поміщується, як то сьогодні, після двох світових воєн, в часі, як гасло волі всіх людей і незалежности всіх народів охопило і здійснюється навіть в найдальших закутинах усіх континентів, як у такому часі може навіть в такій вільній країні, як Америка, існувати й активізуватися група людей, що заперечує найосновніші і невід'ємні права багатьом народам та проповідує їхнє „вічне поневолення".

Активність тієї еміґраційної єдинонеділимської „шостої колони" посилилась головно тепер у зв'язку з недалеким відзначуванням схваленого минулого року Конґресом З'єдинених Держав „Тижня Поневолених Націй". Ця активність аж надто співзвучна з тією фурією, що її було викликало минулого року в Москві схвалення Конґресом ЗДА резолюції в справі того тижня та його проголошення президентом Айзенгавером.

Це, як і нова ситуація, створена новими агресивними совєтськими напастями на Америку і вільний світ, повинні нас тільки заохотити до максимальної активности в підготові та відзначенні цього „Тижня Поневолених Націй" в липні.

Пусти мене, мамо, до табору . . .

„Пусти мене, мамо, до табору. . ." — це початкові слова пластової пісні, складеної під враженням незрівняних переживань молоді, в її літніх, вакаційних таборах. Бо й справді не може бути нічого кращого і нічого кориснішого для духового і фізичного розвитку дітвори і юнацтва, як перебування бодай впродовж кількох гарячих літніх тижнів серед природи, у своєму власному юнацькому товаристві та зі своїми зайняттями і забавами.

Ми, як спільнота, не маємо причин жалітись на занедбання цієї важливої вакаційно-виховної ділянки. В багатьох наших осередках у цій країні та в Канаді існують вже від років придбані оселі, що за два-три тижні знову заоряться від молоді. Ми маємо також добре розроблені і постійно вдосконалювані програми таборування, що відбуваються під проводом і наглядом кваліфікованих виховників. Але в цьому, як і в усіх інших випадках, ми зробили б помилку, якщо задовольнялися б існуючим станом та не змагали до дальшого поширення і дальших поліпшень наших відпочинково-виховних осель і таборів для молоді та, зокрема, якщо не докладали б постійних зусиль, щоб цими таборами охоплювати все більше і більше нашої молоді.

То ж, допомагаймо собі взаємно, заохочуймо один одного, даймо нашим дітям якнайбільше сонця, повітря і простору, як у фізичному, так і духовому розумінні!

Любомир О. Ортинський

СИЛА ЦЕРКВИ В СУЧАСНІЙ ПОЛЬЩІ

Оце вдруге на протязі кількох тижнів приходить вістка з Польщі про зудар цивільного населення з режимовою поліцією й військом на тлі боротьби за свободу релігії, за церкву чи за парохіяльний дім. В першому випадку, в Новій Гуті під Краковом, відбулися 27-го квітня ц. р. багатотисячні маніфестації жінок, студентів і робітників проти намагань режиму відібрати площу призначену під будову одинокої в Новій Гуті церкви. Безпосередньою причиною вибуху гніву населення було усунення поліцією хреста на згаданій площі. В демонстраціях кількадесят осіб було ранено й коло 50 арештовано.

Другий випадок трапився 1-го червня ц. р. у восвідському місті Зельона Гура (кол. Ґрінберґ), де місцеве населення чинно виступило проти поліції і спеціяльної робітничої команди, яка хотіла насильно опорожнити дім, уживаний місцевою римо - католицькою парохією, щоб обернути його на концертову залю. Коло п'яти тисяч осіб взяли участь в демонстраціях, під час яких спалено поліційні авта і заатаковано поліційну станицю. Багато демонстрантів було поранено. Тільки спроваджені з Познаня підсилення уможливили приверненння спокою.

Отже, в обидвох випадках ішло про боротьбу проти режиму, за права Церкви. Населення відважилося на чинний спротив і не побоялось наслідків. Важливий і знаменний сам собою факт набирає спеціяльного значення, коли взяти до уваги, що Нова Гута — це післявоєнне місто, яке постало вже за комуністичного режиму і подумане як взірець комуністичного міста. Відомо також, що до Нової Гути стягали з різних кінців Польщі вибраний і довірений матеріял, партійних або активістів, і що з уваги на такий характер міста влада не хотіла дозволити вибудувати там церкву, до того ж на перехресті вулиць Маркса і Леніна. І тепер ці, ніби марксисти і їхні діти, майже зиключно робітники, а не якийсь реакційний „панський" елемент, вийшли на вулицю в обороні церкви, як колись виходили на барикади за підвишку платні, за покращання матеріяльного побуту.

Стверджувати, що католицизм у Польщі це конкретна й велика сила, значить повторювати загальновідомі речі. Все ж події в Новій Гуті і Зельоній Гурі відсвіжують і наявними фактами ілюструють силу Церкви в цій країні, показують стан духового життя польського народу і його рішучість це своє духове, релігійне життя боронити своїми, порівняно з засобами державного апарату — покищо скромними силами, п'ястуками і камінням.

Події в Новій Гуті і Зельоній Гурі — це два зудари в незвичайно напруженій атмосфері, наладованій погордою до режиму, пошаною і навіть фанатизмом до своєї релігії, Церкви і її представників. Що воно так, що події в Новій Гуті і в Зельоній Гурі не тільки окремі епізоди, вказує репортаж у партійному тижневику „Політика" на початку травня ц. р. У статті п. н. „Хто має вплив" (в оригіналі „Кто сє лічи") А. Врублевський дає огляд життя малого провінційного містечка Вржесня, що його, на думку автора, треба вважати типовим для польської провінції. Між іншим автор завдав собі труду збагнути, хто насправді має в тому містечку авторитет, яка там ґрадація впливових осіб. Назвавши кілька категорій міської еліти, він стверджує: „Старт у традиції нерівний: священик, приятель населення за часів пруської окупації, має деяку перевагу в опінії міщанського середовища над представником партії". Характеризуючи поставу місцевого, льояльного до режиму робітництва, автор наводить такі слова місцевого представника партії: „Робітники з фабрики мають жаль, що їх керівник сидить у в'язниці за глупу пиятику три тижні, а пан Кубіцький, завдяки тому, що підкупив лікаря і той виставив йому лікарське свідоцтво, вийшов на волю. Нібито маємо владу, нібито в наших руках усі пружини, але часто ми є безсильні. Сила гроша, часом його спокуса підривають наш авторитет.

Завага про те, що „нібито маємо владу, але часто ми безсильні", дуже характеристична і вірно віддзеркалює сучасну ситуацію в Польщі. Назовні все в порядку: влада в руках комуністів, функціонує партійний апарат, населення, виглядає, погодилося з своєю долею і толерує уряд Ґомулки. Режимові пропаґандисти пишуть, що „Польща займає друге місце в Европі щодо кількости мотоциклів", що заводи Урзуса „нового типу тракторами С-336 звернули на себе увагу фахового світу". Але поза цією ідилічною картиною проходить тиха, але рішуча боротьба, зокрема боротьба за душу, за віру, за релігію. П'ятнадцять років комуністичного режиму і нагінок на Католицьку Церкву в Польщі не лише її не ослабили, але — є всі дані твердити — скріпили. Режим до сьогодні не відважився повести відкритої, широкої антирелігійної кампанії і змушений рахуватися з дійсністю, тобто з силою Церкви, з силою релігії, яка є одиноким авторитетом також серед робітництва. В згаданому тижневику „Політика" нещодавно був вміщений лист, в якому дописувач жалівся на різні збірки, які накладає Церква: то на вівтар, то на поправу парохіяльного дому і т. п. Редакція у відповіді заявила: це ваша справа, давайте собі самі раду.

Події, що сталися в містечках Нова Гута і Зельона Гура, очевидно, не змінять ситуації в Польщі, подібно як повстання в Темір - Тау в Казахстані не захитало режиму Хрущова. Однак ці події вказують на елементи спротиву режимові, яким в обидвох випадках є вже не „буржуазія", але робітництво, молодь, до того частинно комсомольська молодь. Значить, режим має проти себе елементи, що їх сам виховував.

Микола Лебедь

ДО ЗВ'ЯЗКІВ ОУН - БАНДЕРИ З НІМЕЦЬКИМ ВІЙСЬКОМ

(2)

По загальній апробаті я перейшов нелеґально кордон до Словаччини, пов'язався там з покійним д-ром Л. Мосендзом і при його допомозі з одним українцем із Закарпаття, який за відповідною оплатою вистарався для мене і моєї дружини словацькі пашпорти (для неґромадян). На ті пашпорти одержали ми італійські візи і через Відень виїхали до Італії, де в той час перебували ще Ярослав Стецько, а також полк. А. Мельник і проф. Є. Онацький. На дорогу до Америки одержали ми вдвійку $70 і додатково від товаришів кілька грамів, закупленої на чорному ринку, плятинової сітки. З Риму написав я листи на адресу покійного д-ра Мишуги або Євгена Ляховича (вже не пригадую), як також до знайомих в Арґентину з проханням вистаратися для мене візу та покриття коштів дороги. Відповіді одержав лише з Арґентини, може тому, що через кілька днів після нашого приїзду до Італії Муссоліні проголосив війну західнім альянтам, і американська амбасада була закрита (10 червня 1940 р.). Відвідав я ще болгарський консулят, щоб спробувати виїхати з Болгарії. Візу до Болгарії обіцяли дати з умовою, що будемо мати відповідну суму грошей на перебування. Таких грошей ми не мали і в серпні разом з Я. Стецьком вернулися до Кракова.

Розмови, які в той час відбувалися з німецькими військовими представниками (полковник Ґребе, проф. Маркет, і в яких я брав кілька разів участь, велися в основному на тему тодішнього конфлікту в ОУН. Щойно десь у квітні 1941 р. прибув до Кракова з своїм вужчим штабом підполк. „фон унд цу" Айкен із завданням від німецької армії зорганізувати військовий курінь, що його очолив з доручення Проводу ОУН/Б сот. Роман Шухевич. Рішення зорганізувати курінь були устійнені й схвалені в Берліні між представниками німецької армії й Ст. Бандерою та Риком Ярим, і вони мені ближче невідомі. В Кракові мені доручено бути зв'язковим від Проводу ОУН до підполк. Айкена й зайнятися добором членів Організації до куреня. Військова референтура, яку очолював сот. Р. Шухевич, добирала старшинський склад куреня. Охотників напливало дуже багато. Їх перевіряв апарат організаційної референтури з тим, щоб до куреня попали лише здисципліновані члени ОУН, які виконають кожночасно її доручення. Точної кількости висланих на вишкіл членів не пригадую, але було їх, мабуть, понад 400.

У моїх зустрічах і розмовах з пполк. Айкеном — людиною військовою і досить щирою — порушив питання можливої війни з СССР і перспективи української державности. Його відповідь була: „Не знаю, яке становище займе фюрер, мене прислали сюди тільки для організації куреня та вдержування зв'язків, і я сподівався, що це є в плянах допомоги вашій боротьбі". В червні 1941 року пполк. Айкен повідомив мене, що наступного дня ми маємо виїхати до Нойгаммеру, вишкільного табору куреня перевести присягу. Ми виїхали автом з Кракова втрійку: полковник, я і сотник Олекса Гасин від військової референтури. Айкен дав мені прочитати текст присяги. Сьогодні я не всилі відтворити її повного змісту, тільки пригадую, що згадки про Гітлера в ній не було, але були два речення, зі змістом яких я не погоджувався, а саме, що курінь буде боротися в рямках німецької армії за німецьку державу та „новий лад". Також не було згадки про Українську Державу, а тільки за визволення українського народу з-під большевизму. Зазнайомившись з текстом присяги, я запитав, чи Степан Бандера, який у той час перебував у Берліні, знає текст присяги і чи апробував її. Відповідь Айкена була, що він особисто думає, що так, бо текст присяги він дістав з Берліну. До табору в Нойгаммері приїхали ми під вечір. Курінь стояв на площі вправ, готовий до присяги, але нас запроваджено до будинку, де ждали німецькі старшини. Я звернувся до пполк. Айкена з заявою, що в присязі куреня участи взяти не можу, бо не згідний з текстом присяги і не можу взяти відповідальности без порозуміння та згоди Ст. Бандери. Створилася констернація. Айкен вибухнув гнівом і заявив мені, що я, як і цілий курінь, можемо бути інтерновані. На розмову був покликаний сот. Р. Шухевич. Дальші намови не дали результату. Я заявив, що курінь може відбути присягу, але я не буду на ній приявний доти, поки не дістану згоди Степана Бандери. Остаточно Айкен дав наказ старшинам відкликати присягу на наступний день. Айкен повідомив мене (я був у той час з сот. О. Гасином в окремій кімнаті), що зв'яжеться з Берліном, а до того часу я з сот. Гасином остаємось під домашнім арештом. Увечері, коло 10.-11 години, ми були звільнені й могли відвідати в товаристві Айкена кілька бараків, щоб привітатися з старшинами та стрільцями. Далі нас запросили на вечерю до касина. Там Айкен повідомив, що Ст. Бандера погодився на текст присяги з умовою, що квестіоновані мною речення скреслено, і передав мені текст з уже викресленими реченнями. Присяга відбулась наступного дня. (В Кракові С. Бандера підтвердив заяву Айкена).

Курінь опісля дістав військову кличку „Нахтіґаль", і про нього розкаже докладніпплк. Юрко Калина-Лопатинський, учасник і старшина цього куреня. Д-р Л. Ортинський розкаже про інший курінь під кличкою „Роляндˮ.

У квітні 1941 року відбувся в Кракові Великий Збір ОУН-Б. В постановах того збору м. ін. прийнято, що „ОУН продовжуватиме всіми силами революційну боротьбу за визволення українського народу без огляду на всі територіяльно - політичні зміни, які зайшли б на терені Східньої Европи". і що відношення ОУН до держав та політичних рухів перерішується їхнім протимосковським наставленням, а не більшою чи меншою співзвучністю з українським націоналістичним рухом".

НА ТЕМИ ДНЯ

ЩЕ ПРО „ЧОРНІ БУРІ"

Зрушення з місця вікових пісків чи підіймання земель, так само як і віддавна пляноване штучне розтоплювання велетенських льодових масивів на півночі, криють у собі надто багато несподіванок і небезпек, щоб експериментатори могли ними легковажити. Технічно вже можливе перекриття теплої підводної течії Ля Маншу викликало б велетенську катастрофу в районі Англії, Франції і Скандинавії, клімат яких зблизився б до клімату Ґренляндії — батьківщини криги й снігів. Раптове розтоплення криги на півночі спричинило б у тій частині світу новий потоп.

Комуністичні „перетворювачі природи" не врахували, що й цілинні землі, злежалі, висохлі впродовж віків, криють у собі не стільки мільйони тонн хліба, скільки небезпеку, що загрожуватимуть країнам Східньої Европи і навіть можуть чинити шкоду на берегах Туреччини. Така можливість існує не лише в гіпотезі. Ось що писала київськ „Робітнича Газета" (число 92 за квітень цього року) в замітці під заголовком „На допомогу прийшли радянські моряки". Цитуємо:

. . „Ялта. — Грецький пароплав „Кріті", на якому було 260 чужоземних туристів, у призначений день не прийшов до ялтинського порту. Що ж сталося з судном?

На шляху до Одеси „Кріті" потрапив у смугу пилової бурі, яка проносилась над морем. Пароплав сів на мілину. На сигнал біди до місця події прибув буксир „Гарячий", а слідом за ним рятувальні судна „Атлант" і „Горделивий". Вдень і вночі з ентузіязмом працювали радянські моряки. Незабаром до потерпілого судна підійшов теплохід „Котовський". Він прийняв чужоземних гостей і доставив їх в Одесу". . Гості почувають себе добре. Вони щиро вдячні радянським морякам, які прийшли їм на допомогу" . . !

З якою допомогою приходить совєтська влада до сотень тисяч знедолених, засланих на „цілинні землі", й землі, які спочатку зорали, замість напоїти водою?

ГОЛОС ЧИТАЧА

У СПРАВІ ФОНДУ НАГЛОЇ ПОТРЕБИ

Прочитавши у „Свободі" за 7-го червня ц. р: заклик УНСоюзу в справі створення залізного „Фонду Наглої Потреби", стало мені трохи легше на душі. Зрадів я особливо ж тим, що наші провідники у своїй турботі про майбутнє української спільноти започаткували таке корисне діло. Висловлюючи їм подяку за цей почин, закликаю всіх членів УНСоюзу відгукнутися на заклик Головного Уряду і повернути надсилані нам, як дивіденду, чеки на започаткований Фонд Наглої Потреби. Це повинні ми зробити всі як один, бо воно принесе користь, як не нам, то майбутнім поколінням.

А тепер питання: Причиняться до збудування того фонду тільки 75,000 членів УНС із своїми дітьми? А де решта українців у ЗДА і в Канаді? Ті, що ходять самопас, без своїх організацій і установ. Вони теж, як і члени інших існуючих і діючих організацій, повинні приєднатися до будови започаткованого УНСоюзом залізного Фонду і причинитися своїми пожертвами до його видатного збільшення. До цього закликаю усіх свідомих і патріотичних українців.

Гартфорд, 8 червня 1960 р.

Ілько Вельґан
член УНСоюзу

Микола Миленко

„УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР" М. К. САДОВСЬКОГО

(Спомини)

(2)

У Великий Піст 1911 року приїхали ми до Петербургу, де вже на другий день мали розпочати вистави. Прямо з двірця я поїхав до театру, щоб ознайомитися зі сценою і приготовити все потрібне на завтрішню музичну пробу. За якусь хвилю приходить на сцену швайцар, подає візитівку кореспондента „Петербурґського Театрального Кур'єра", який хоче побачити когонебудь з адміністрації театру. Я попросив швайцара запросити його. Приходить пан років на сорок, гарно одягнений, в шубі з бобровим коміром. Знайомимось, питаю, чим можу служити. Кореспондент каже: „Театральний Кур'єр" виходить щодня в кількості мільйона примірників. Він інформує публіку про все, що відбувається в театрах. Наша публіка не розуміє мови, якою написані ваші п'єси, і я хотів би дати в газеті короткий зміст бодай перших двох. А також я хотів би знати, що це за театр український, таку назву я чую вперше".

Прийшлось дати вияснення, яке я вже раніше давав деяким малоросам. „А звідки ви приїхали до нас?" — питає мене кореспондент. — „З Києва, там граємо постійно". Далі я став йому викладати зміст „Наталки Полтавки", а потім „Суєти", розповів про акторський склад нашого театру, про його репертуар і мистецький напрям.

Наступного дня в „Петербурзькім Театральнім Кур'єрі" була надрукована програма перших двох наших вистав, короткий зміст обох п'єс і велика, дуже прихильна стаття про український театр М. К. Садовського. Шкода, що не можу передати бодай вкоротці цієї статті, бо її оригінал з усією збіркою рецензій і заміток про наш театр залишив у своєму мешканні в Києві. Таке привітання на сторінках „Петербурґського Театрального Кур'єра" викликало зацікавлення і в інших столичних газетах, які визначили театр Садовського як один з найкращих на Україні.

Несподіванкою було для нас, коли ми на другий день зібралися в театрі і наш адміністратор оголосив, що на всі вистави замовлено і продано квитків на 14.000 руб. Після перших двох вистав замовлено і розкуплено квитки на всі двадцять чотири вистави. Такого матеріяльного успіху при виїздах з Києва театр ще не мав.

Виїжджаючи до Петербургу, Садовський наказав взяти 24 п'єси і до них гардеробу, бутафорію та декорації, плянуючи кожен день виставляти іншу п'єсу, а вийшло так, що виставили ми по кілька разів тільки сім п'єс: „Наталку Полтавку" — тричі; „Суєту" — чотири рази; „Запорожця" — чотири; „Ревізора" — тричі; „Енеїду" — шість разів; „Гандзю" — двічі. Крім матеріяльного успіху — 24.000 рублів за двадцять чотирі вистави — театр мав ще більший успіх мистецький.

***

Наступного 1912 року наша трупа по скінченні зимового сезону в Троїцькім Народнім Домі з Києва не виїхала, а з 1-го травня перейшла на ціле літо в літній театр Купецького саду. По скінченні літнього сезону з 1-го вересня знову розпочали зимовий сезон в Троїцькім Народнім Домі. По двох місяцях зимового сезону несподівано, як грім з неба, пролетіла по всій Україні сумна вістка про смерть М. Лисенка. Цю вістку принесли до нашого театру Оксана Михайлівна Стешенко і О'Конор - Вілінська. В той час відбувалася генеральна проба одноактівки „На перші гулі" Васильченка. Згадую про це тому, що ще напередодні Микола Віталійович Лисенко був у нас на виставі „Жарт життя" Черкасенка і ми запрошували його прийти подивитися на Васильченкову п'єсу, в якій буде проспівана дуже цікава, мало відома народна пісня на два чоловічі голоси „Ой, у полі вітер віє".

В день смерти М. В. Лисенка, а також в день його похорону, 28-го жовтня 1912 року, вистав у театрі не було. М. Садовський і всі актори вважали М. Лисенка нероздільним членом нашого колективу. Він був нашим порадником у всьому, що стосувалось музики, і його авторитетне слово мало для нас величезну вартість.

Увесь колектив акторів, крім хористів, які ще зранку прилучилися до хору Яцкевича у Володимирськім соборі, де мали відбутися парастас і панахида, зібрався в театрі і чекав на жалібний похід. Коли домовина з небіжчиком наблизилась до будинку, з відчинених вікон головного фойє залунали звуки жалібного маршу, що його скомпонував був М. Лисенко для п'єси „Гетьман Дорошенко". Це актори прощалися з дорогим небіжчиком, голос якого ще кілька днів тому чули на кону свого театру.

***

На початку 1913 року вступив до театру Садовського Олександер Кошиць, як головний диріґент і керівник музичного відділу. Його талант і мистецьке вміння зразу ж підвищили вокальну сторінку оперових вистав і піднесли хор. Все заграло, заспівало по-новому. Широка публіка знала О. Кошиця, як диріґента популярного студентського хору і хору церковного не тільки в Україні, а й поза її межами. Також дуже імпонувало глядачам, коли за диріґентським пультом бачили вони людину з академічною відзнакою у петлиці фрака. Малоросів і москалів це просто приголомшувало, і вони зовсім інакше ставились до театру. Присутність О. Кошиця в нашому колективі створювала також сприятливу для театру опінію серед музичних і церковних кол.

В 1914 році у Великий Піст, коли наш театр грав в Умані, настоятель місцевої церкви звернувся до О. Кошиця з проханням, щоб він з хором проспівав у неділю Службу Божу. О. Кошиць погодився, і настоятель за тиждень наперед оголосив про це в церкві. Зацікавлення було таке велике, що ще перед початком Богослужби в церкві зібралося стільки народу, що не можна було дихати. Також на церковному майдані стояв великий натовп. Двері церкви були відчинені і лагідні мелодії хвилями розходилися довкола, викликаючи захоплення присутніх. О. Кошиць мав незвичайне диріґентське вміння і напрочуд глибоко розумів церковний спів.

СВОБОДА SVOBODA

SUBSCRIPTION RATES:

One year	$ 12.00
Six months	6.25
Three months	3.25

Jersey City & Foreign Rates:

One year	$14.00
Six months	7.50
Three months	4.00

For UNA members monthly 65¢.

ПЕРЕДПЛАТА:

На рік	$12.00
На пів року	6.25
На три місяці	3.25

В Джерзі Ситі і закордоном:

На рік	$14.00
На пів року	7.50
На три місяці	4.00

З наших буднів

НА ПРОЩУ ДО ҐЛЕНКОВА

Колись в рідному Краю, побожні люди йшли на прощу пішки, не раз цілими тижнями били ногами. Тут мусять їхати автами, бо манджати пішком по ґайвсю поліційно заборонено. Тому то і я грішний, відбув прощу до монастиря св. Йосафата в Ґлен Ков у вигідному автобусі, що забрав нас, проган, з-під церкви св. Юра в Ню Йорку і завіз просто на місце.

В автобусі було гамірно й багатолюдно. Переді мною сиділа пара богомільців: він, старший віком та лисавий, скидався на представника „старої" еміґрації, вона, мабуть, скиталка, хоч по мішаній мові та по капелюві з барвистими квітоґками можна б було її зарахувати і до тут народжених.

Він розповів їй, що в цю неділю вони взяли собі з жінкою „диворс", тобто поділились: жінка поїхала до Стемфорду на ґрадуацію їхнього братанка, який закінчив науку в Колеґії св. Василія, а він сам вибрався до Ґленкова, бо й, сказати правду, ще ніколи там не був.

— О, то ваш братанок піде певно на священика? — поцікавилась вона.

— А відав, що піде.

— То дуже найс! Нам священиків треба. А я собі аж тепер пригадала, що'м ще не вислала пожертви на будову нової Семінарії в Стемфорді! Така, знаєте, зелена копертка, що її отці розсилали...

— Коперта, місис, може бути і зелена, і червона, то не грає ролі, та коли ви не покладете до неї пару талярів і не вишлете, куди слід, то вона сама далеко не зайде.

— Є, я то розумію, але ж воно, просто, аж страшно подумати про таку величаву будову; за два мільйони долярів у такий непевний час! Прошу пана, то не буде добра на світі! Ви ж, хіба, чули, що той крейзак Микита хоче пускати бомби на Америку?..

— І ви думаєте, що перша така бомба поцілить в нову Семінарію?

— Та ні, нехай Бог боронить, але я собі міркую, що в такий час, як тепер, може не варто починати такої великої будови.

Він хвилину помовчав, а потім спитав її, ніби знехоття:

— Казали вчора в ґросерні, що ви нібито хату купуєте...

— О, ми вже купили! — похвалилась вона. — За тиждень-два йдемо на своє.

— Вел, це дуже гарно. Можна б знати, скільки вона коштує?

— А чому ні, можна. Ми дали 12 тисячок готівкою, а на решту взяли морґедж.

— Бачите, пані, — сказав старий філософ із легкою посмішкою, — то ви не боялися в такий непевний час, коли Микита страшить нас ракетами, всадити таку суму гроша у власну хату, а боїтесь вислати п'ятку чи десятку на будову Семінарії...

Вона замовкла, ніби води в рот набрала, і нічого не відповіла йому на це. Може й була б щось сказала, але в тому часі богомільці прочани в автобусі заспівали хором: „О, спомагай нас, Діво-Маріє!" — і на цьому розмова припинилась.

Ікер

● До Данії приїхав комуно-польський міністер закордонних справ Адам Рапацький для переговорів про дансько-польські торговельні взаємини. Рапацький заявив, що він хоче обмірковувати з данським урядом усі важливі міжнародні справи, але в данських газетах пишуть, що з Рапацьким про ці речі не говоритимуть. Данія належить до західнього Атлантійського пакту (НАТО).

ФОНД НАГЛОЇ ПОТРЕБИ

ПЕРШИЙ СПИСОК ЖЕРТВОДАВЦІВ

У „Трибуні УНСоюзу", що появилася з датою вівтірка, 7-го червня, був уперше проголошений заклик Головного Уряду УНСоюзу в справі створення при УНСоюзі Фонду Наглої Потреби, що має на меті заздалегідь придбати можливо найбільшу суму „на ратунок життя і волі українців на випадок всенаціональної загрози чи тривоги". Уже в перших днях після проголошення цієї акції, до Головної Канцелярії УНСоюзу та до Редакції „Свободи" почали напливати не тільки голоси ентузіястичної апробати і піддержки цього великого почину, але й перші добровільні звороти дивідендових чеків, з яких цей фонд у першу чергу складатиметься. Першим із союзовців, що на цей фонд відгукнувся — поза членами Головного Уряду УНС — був заслужений секретар 158 Відділу УНС в Брукліні, д-р Олександер Саноцький, короткий голос, якого в цій справі вже був проголошений в попередньому числі. Із окремим ентузіязмом прийняв акцію УНСоюзу в цій справі п. Маріян Коць з Джерзі Ситі, бо це він саме кілька років тому своєю надрукованою в „Свободі" статтею про „Потребу Залізного Фонду" видвигнув ідею такого фонду в теперішньому часі. Він же склав і першу більшу пожертву на цей фонд в сумі $50.00.

З сьогоднішнім днем починаємо друкувати списки тих членів УНСоюзу і громадян, що відгукнулися на заклик Головного Уряду УНСоюзу та повернули свої дивідендові чеки або склали пожертви на Фонд Наглої Потреби, не подаючи окремо висоти кожної пожертви, а тільки загальну суму усіх проголошених на списку пожертв.

Дмитро Галичин
Йосиф Лисогір
Анна Герман
Ярослав Падох
Роман Слободян
Антін Драґан
Володимир Коссар
Д-р Володимир Ґалан
Степан Куропась
Петро Кучма
Петро Пуцило
Богдан Зорич
Дмитро Шмаґала
Іван Кокольський
Тарас Шпікула
Іван Одежинський
Василь Гусар
Анна Чопик
Андрій Джула
Олена Штогрин
Володимир Дідик
Микола Давискіба
Ярослав Гук
Д-р Олександер Саноцький
Уляна Саноцька
Маріян Коць (окрема пожертва $50.00)
Василь Ко. (окрема пожертва $12.00)
Іван Василишин
Д-р Василь Вишиваний
Іван Галичин
Стефанія Галичин
Василь Гасій
Петро Головачук
Григорій Дайсюк
Олена Дайсюк
Мирослава Драґан
Д-р Едвард Жарський
Володимир Квас
Михайло Коваль
Андронік Копистянський
Богдан Кравців
Неоніля Кравців
Стефан Курляк
Адріян Лапичак
Люба Лапичак
Василь Никифорук
Зиновія Никифорук
Юліян Павчак
Д-р Василь Палідвор
Ірена Падох
Ірена Постолюк
Петро Постолюк
Іван Кедрин - Рудницький
Марія Кедрин - Рудницька
Данило Слободян
Софія Соколишин
Володимир Сохан
Марія Сташинська
Богдан Стефанович
Квітка Стецюк
Д-р Василь Стецюк
Василь Цюпа
Марія Цюпа
Доротея Цюпа
Іван Скочиляс
Микола Дербуш
Володимир Кушнір

Разом повернено чеки на суму $ 238.10

БАТЬКИ! ЗВ'ЯЖІТЬ ЗАМОЛОДУ ВАШИХ ДІТЕЙ З НАЙСТАРШОЮ, НАЙБІЛЬШОЮ Й НАЙБАГАТШОЮ УКРАЇНСЬКОЮ НАЦІОНАЛЬНОЮ УСТАНОВОЮ ПОЗА МЕЖАМИ БАТЬКІВЩИНИ, ЯКОЮ Є УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ, ЩОБ ЗАПЕВНИТИ ЇМ КРАЩУ БУДУЧНІСТЬ, А НАШІЙ ГРОМАДІ У ВІЛЬНІМ СВІТІ НОВОГО СВІДОМОГО ЧЛЕНА!

СТУДІЙНА (КАЛЕДЖОВА) ГРАМОТА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ ЗАПЕВНИТЬ ВАШИМ ДІТЯМ ВИСОКІ СТУДІЇ, А З НИМИ КРАЩЕ Й БАГАТШЕ ЖИТТЯ! НЕ ЗВОЛІКАЙТЕ ЗІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ВАШИХ ДІТЕЙ!

Український Народний Союз і „Свобода" це твердиня українців у вільному світі, які мають за собою 65-літню історію провідництва в політичних, соціяльних та культурних змаганнях нашої іміграції в Америці.

Купуйте в підприємствах що оголошуються в „Свободі"